

SLOVENEK.

Oznanila.

Za navadno dvestopno versto se plačuje: 5 kr., ktera se enkrat 8 kr., ktera se dvakrat, 10 kr. ktera se trikrat natiskuje; večje pismenke plačujejo po prostoru

Za vsak list mora biti kolek (štampelj) za 30 kr.

Rokopisi se ne vračajo.

„Živi, živi duh slovenski, bodi živ na veke!“

Nar. pesem.

V sredo in saboto

izhaja in velja:

Za celo leto	6 for.	20 kr.
„ pol leta	3 „	30 „
„ četert leta	1 „	70 „
„ mesec	— „	60 „
Po pošti:		
Za celo leto	7 for.	50 kr.
„ pol leta	3 „	80 „
„ četert leta	2 „	— „
„ mesec	— „	70 „

Št. 79.

V Celovcu v sredo 3. oktobra 1866.

Tečaj II.

Naš program po vojski.

VII.

A. O. U. V Ljubljani 1. septembra.

Nastopili so važni časi za avstrijske narode, posebno pa za avstrijske Slovence. Z izstopom Avstrije iz nemške zveze se je mnogo mnogo predrugačilo, situacija je postala vsa druga, kakor je bila še pred kratkim. Mnogo pa se bo še moralo predrugačiti, ako hočemo, da pride Avstrija že enkrat tudi k notranjemu miru, kterege je zdaj po tako hudih vnanjih viharjih še posebno potrebna. Komaj za kterege slovenskih plemen pa utegne biti izstop Avstrije iz nemške zveze važnejši, nego je ravno za nas Slovence. Prost vsel nenaravnih spon, ktere so ga doslej tlačile, stoji slovenski narod zaupanja poln zdaj na pragu boljše in milejše bodočnosti. Neimajoč v svojej lasti zarumenelih, svoja prava potrjujočih diplom, opira se slovenski narod najbolj na večno, vsakemu pojedinemu človeku, kakor tudi vsakemu narodu pripadajoče pravo osebnosti, to je na pravo ohranjenja samega sebe in nezabranjene postavne delavnosti za namen svojega bitja.

Vsako početje pa mora, ako hoče kak vseh imeti, po jednem obrazku delano biti, in tak obrazek se zove v državnem življenji politiški program. Do sedaj nam je samo jeden politiški program znan, ki so ga slovenski rodoljubi lani v Mariboru napravili, namreč program notranje-avstrijske skupine. Očitano se je temu programu, da je cela njegova mašinerija premnogovrstna, in pripoznati moramo, da bi bilo res težko, vsakemu v njem omenjenih zborov dati njegov odločeni delokrog. Tudi je pri naših okoliščinah še posebno težko narodne in politiške zadeve tako razločiti, da bi za vsake poseben zbor zboroval. Po tem takem nastali bi bili morda celó prepiri in boji med županijskimi skupščinami, deželnimi, skupinskimi in narodnimi zbori zaradi kompetencije. Rekel bode pa morebiti kdo: Slovenci smo federalisti, tedaj moramo braniti zgodovinsko pravo in narodnost in tedaj tudi osnovati notranje-avstrijsko skupino. Taka skupina se nam je že onikrat, ko smo prvokrat čuli o njej, zdela kot telo brez posebne življenjemožnosti, in je tudi le bolj starodavna birokratiška iznajdba. Resnica je, da federalisti branijo zgodovinsko-zemeljsko pravo, pa le takrat, ako kje res obstoji, in če ni v nesoglasji z načelom narodnosti. V slučajih kvara pa, ki bi ga načelo narodnosti po obstoječem zgodovinskem pravu trpele, ima vedno načelo narodnosti prednost in prevez čez zgodovinsko pravo. Slovenski narod kakor tak sam zase nima zgodovinsko-zemeljskega prava, na kterege opiraje se bi mogel svojo zemeljsko celoto tirjati, zatorej se pa mora tem močnejše opirati na načelo narodnosti, ki je ravno v najzadnjem času zopet takó sijajno zmagalo, in marsiktere zastarele, akoravno zgodovinske naredbe, na kup podrlo. Načelo narodnosti naj nam bode vodilo pri sestavljanju politiškega programa, a ne zarujovele reminiscence starodavnih časov, ktere se nikakor ne vjemajo več z duhom sedanjega časa.

Notranje-avstrijska skupina bi pa tudi, ako bi se tudi kdaj ustanovila, nam Slovincem nikakor ne bila v posebno korist in ne bilo bi nam ž njo dosti pomagano. V skupinskem zboru bi bili po številkah presegle Slovinci za kakih 200.000 nemški in laški element. Kolika bi bila pa prevez v resnici? Ali bi ne imeli pri velikem številu slovenskih renegatov vednih bojev med Slovenci, Nemci in Lahi? Ti boji bili bi pa vsem na škodo, nam pa še najbolj. Zakaj bi tedaj ne poskušali si boljše postlati, kajti star pregovor pravi: Kakor si boš postlal, tako bodeš ležal!

Dogodbe zadnjega časa dajejo nam pa v oziru na nas same, kakor tudi na celo državo, najvažnejši vzrok, da se tenotranje-avstrijske skupine branimo na vso moč. Komaj smo se srečno oteli nemške zveze, bi se zopet z nemškimi deželami zedinili, da bi nas potem vnanji Nemci z onimi vred k nemškim „Schmerzenskinder“ šteli — kakor bi se že zdaj avstrijski Nemci radi imenovali. Kdo nam more biti porok za to, da bi se ne začel enega dne iz Berolina ali iz Frankobroda glas: „Deutschland frei bis zur Adria“ (Nemčija prosta do Adrije!), kakor se je že razlegal glas „Italia libera fin' all' Adria“ (Italija prosta do Adrije)! Zdaj že steguje Talijan svojo pohlepno roko po nas, kmalu bi jo začel stezati morebiti od druge strani Nemeč, kajti kjer zmanjkujajo narodne meje, nadomestujejo se kaj rade naravne. V državnem interesu je tedaj ležeče, da vlada narodno individualnost Slovencev popolnoma ohrani in okrepeča s tem, da jo zlije v eno zemeljsko celoto. Sami sebi in celej državi smo dolžni, da to krepko zahtevamo. — Če se pa tudi na zemljepisno lego in kakovost omenjene skupine, na različnost prebivalcev, njih šege in običaje oziramo, ne nahajamo nikakoršnih skupnih zadev n. p. med severnim Štajercem in Primorcem, izvzemši iste zadeve, ktere so skupne vsem avstrijskim narodom; te se imajo pa razpravljati v državnem zboru. Prevdarjaje ravno rečeno nam Slovincem ne ostaja nič drugega, nego naš politiški program čisto na podlagi pravila narodnosti sezidati ter s tako krepkostjo in doslednostjo izvrševati, kakor to vidimo pri naših bratih Hrvatih in pri Madjarjih. Na to nas je pa tudi napeljalo to, ker smo zvedeli, da namerja vlada Kranjsko, Goriško, Istrsko in Trst zediniti in tako zopet osnovati „ilirski gouvernement“. Kakor nas je z ene strani ta novica jako razveselila, ravno tako, ako ne še bolj, pa nas je z druge strani ožalostila, kajti mi nismo vsi zbrani, pogrešamo še okoli 540.000 naših bratov, ki želé vendar enkrat stopiti v kolo z brati njim sorodnimi po krvi, jeziku in čutju. Da bi se izvolil Trst za središče, temu nikakor ne pritegnemo, kajti Ljubljana je in mora tudi ostati naravno in geografično središče slovenskih dežel. Naj vlada, ako že hoče kaj storiti, stori pravi korak, ne pa le polovičnega, kateri nam ne more biti po godu. Zadnji čas je tedaj, da se slovenski narod svojih pravic poprime, če ne bo po njem zlo! Država sama pripoznava

potrebno, da se napravi trden jez proti Italiji, ali ona misli, ako je le greben jeza napravljen, da to že zadostuje; to pa ni resnica, jez se mora tudi kam opirati in naslanjati. To se pa ne zgodi, ako se slovenski del koroške, posebno pa štajerske zemlje ne pridruži. Če pa že iz državnih obzirov ni varno drugači storiti, tem večja nevarnost nam Slovincem in Jugoslovanom po odtrganju koroških in štajerskih Slovencev preti. Vsakdo previdi, da bi po dolgem in gotovo še hujem poptujčevanju, ktero bi imeli pretrpeti, velike nevarnosti nastale za te naše odtrgane brate, da bi lahko nastala pri njih nekaka samootvržljivost, ktera bi bila za nas in za nje jako škodljiva.

Tedaj je prva in sveta dolžnost slovenskega naroda, da si celoto svoje zemlje pridobi in to naj bode poglavitna podlaga njegovega po litiškega programa. Kako hočemo hišo sezidati, ako še nimamo omejenega zemljišča? Lep izgled imamo na Čehih in Hrvatih, kako oni dosledno in trdovratno svojo podedovano zemljo branijo in to, kar še ni zedinjenega, tirjajo. Ugovoriti nam hoče morebiti kdo: Čehi in Hrvatje imajo zgodovinsko pravo na one dežele, ktere dozdej še niso zedinjene. — Na to odgovorimo: Čeravno bi mi Slovenci ne imeli tacega zgodovinskega prava, na ktero bi naše zedinjenje upirali, nam je dovolj načelo narodnosti, na ktero se upiraje to doseči moramo. Država sama deloma pripoznava to načelo z ravno omenjenim združenjem. Dolžnost slovenskega naroda je, da povzdigne zdaj svoj glas in vlado pozorljivo napravi, ko ravno ona namerja napravljati prenarodbe, tolikanj važne za državo in za slovenski narod, da mu dá ona upravno in zemljiščno celoto, kajti to bode gotovo za celo državo kakor tudi posebno za slovenski narod velike koristi. Brez vsake zgodovinsko-zemeljske pravice do slovenskega Štajerja pa tudi nismo, to nam kaže naslov našega presvitlega cesarja, ki se zove tudi „gospodar slovenske krajine.“ Pod to krajino so spadali jugo-vshodni del kranjske dežele, južni del koroške in slovenski del štajerske dežele.

(Konec pride.)

Avstrijsko cesarstvo.

Na Dunaju. (Ustavno življenje. — Kaj misli ministerstvo? — Ceske zadeve. — Andrasi in Tegethof). Mir je sklenjen na Nemškem in na Laškem, torej pričakujemo, da se zdaj započne ustavno življenje. Tako vendar ostati ne more, — na eno stran se more ministerstvo zasukati: Mi ne moremo več čakati! Kaj pa ministerstvo misli, še ni na tanko znano, menda še samo prav ne ve, — ima pa menda tak skriven načert ali program, kakor ga je imel svoje dni Benedek. Da bi mu le tudi tako ne spodletelo, kakor Benedeku! Kar uradni listi naznanjajo, je to najverjetnejši, da se bode nekak oži deržaven zbor na Du-

naju sklical, kteremu se bode sklep ogerskega zbora zastran deržavopravnih zadev predložil. Mi smo svoje misli zastran tega zbora že unokrat razodeli. Ako ta zbor zastran deržavopravnih zadev dokončno odločuje, je to živí dualizem; ako pa samo le poskuša neko sporazumljenje, ki se za dokončni sklep posamnim deželnim ali skupinskim zborom predloži, je to sicer bolje in bolj postavno, pa vendar se zlati čas in dragi denar zastoj zapravlja. Po naših mislih so deželni ali skupinski zbori pravi in postavni faktorji pri tej zadevi! — Na Českem se nekako čudno meša in hudo vre. Ni se pa temu čuditi; kar vlada tam dela, ne zdi se nam koristno vladi samej. Rothkirh-Panthen, kterega večina ne more, postal je deželni poglavar; Nostic, ki je bolj ljubjen in všeč, postavljen je le za deželnega višega maršala, — to je čudna mešanica! Da se ljudje malo pomirijo, dopustilo se je, da se sme po česki telegrafovati. Lani bi bilo to dovoljenje veliko radost napravilo, letos in zdaj je pa prepozno! — Grof Andrasy, podpredsednik deželnega zbora v Pešti, bil je te dni pri cesarju, naj mu poroča, kako stojé reči na Ogerskem. Menda je naznanjal le žalostne in povedal, da Deakovci hočejo ministerstvo, še preden se deželni zbor skliče. Torej še vedno stara terma in — sprave ne bo! — Tegethof, slavni zmogovalec pri Visu, prosil je, da se njegovo mesto komu drugemu izroči. Podal se je torej na daljno potovanje, da se malo odpočije in zdravje uterdi. Po tem pa dobi menda imenitno službo v Carigradu, kjer se bode reševalo jutrovo prašanje.

Dežele notranje-avstrijske.

Iz Celovca. (Vesela novica; politične stranke; monturska komisija; šole; lavantinski šematizem; vojaki in kolera; novi tempelj.) Že večkrat je bilo slišati, da znani naš rodoljub č. g. Josip Gorup, tergovec v Terstu, namerja kaj storiti za podporo in povzdigo našega časnika „Slovenca.“ 27. sept. popoldne je bilo nekaj rodoljubov iz Kranjskega, Štajerskega, Primorskega in Koroškega v Šiški pri Žibertu, kjer je naš prvi pesnik Val. Vodnik beli dan zagledal. Veselica je bila živahna in serčna; govor se suče in naleti na „Slovenca“; pri tej priložnosti se vzdigne g.

Gorup in naznani, da je volje, 50 iztisov „Slovenca“ plačevati, kteri naj se razdelé posebno med uboge učitelje po Primorskem in Koroškem; vendar tudi drugi niso izvzeti. Slava je donela temu naznanilu od vseh strani. Mi pa vabimo rodoljubne, pridne pa uboge učitelje po Slovenskem, naj se hitro oglašajo tu pri nas v Celovcu, da jim moremo „Sl.“ poredoma zastoj pošiljati. Posebno pa bodemo na tiste učitelje ozir jemali, ktere nam kak znan rodoljub s par besedicami priporoči; naj se te besede prosvitnemu lističu pristavijo. To je g. Gorupovo slavno delo, s kterim podpira „Slovenca“, oživlja narodno omiko ter ubogim učiteljem lepo pod ramo sega; torej trikrat Slava! — Politične stranke so jele shajati se in pogajati. Res je, da se Nemci in Madjari tako obnašajo, kakor da bi le sami živeli v Avstriji in politične pravice imeli; pa gotovo bode tudi nje še pamet srečala, — ne obupajmo! Mi Slovenci smo kaj dobre duše, mi smo serčno radi pripravljani, svoj program toliko prenarediti in poravnati, kolikor je le mogoče, da se narodi med seboj prijazno spravijo in pomirijo. To se je spet kazalo v Ljubljani, ko so se pri občnem zboru „Slovenske Matice“ rodoljubi sešli iz vseh slovenskih dežel. Govorilo se je tudi o našem programu in za stalno in potrebno le samo to spoznalo: da se vsi poganjamo, naj se djansko vpelje narodna ravnopravnost, da torej dobimo svoj materin jezik v vse šole in uradnice; — dalje da se vsi poganjamo za to, da vsi Slovenci, ki smo dozdej razcepljeni na 6—7 stremen, pridemo v eno in isto deželno skupino; — dalje tudi, da vsi slovesno protestujemo zoper to, da bi se deržavopravne zadeve reševale v kakem ožem deržavnem zboru, timveč da te zadeve spadajo pred deželne zbere posamnih dežel ali deželnih skupin. Vse drugo se je odložilo na prihodnje čase; teh treh imenovanih zahtev nam pa ne more spodbijati nihče, kdor ima le količkaj pravice in dobre volje v sercu! — Monturska komisija je odšla v Prago in šolske hiše se že čedijo in pripravljajo, — 15. t. m. se bojo vse šole pričele. — Te dni so bili premil. lavantinski knezoškof dr. Jakob Stepišnik v Celovcu. Rasnesla se je med Slovenci vesela novica, da se bode šematizem lavantinske škofije v prihodnjic skoz in skoz tiskal v slovenskem pravopisu. Tudi druge reči slišimo iz imenované škofije, ktere nam obetajo vsele dni. Slava! — Vojaki so nas zapustili

in šli na vse vetrove; pravijo, da so se tako naglo razpustili zavoljo kolere, ki se je med njimi jela kazati. Zdaj smo pa dobili v kvartir vojake polka „Deutschmeister“, ki je po Zilske dolini nemško kulturo razširjal! Pa menda tako kmalo ne odrinejo. — Minulo nedeljo so tukaj blagoslavljali novi tempelj. Sešlo se je bilo veliko ljudstva in 16 pastorjev. Senior g. Guneš je opravil ceremonije, govor imel pa domači pastor g. Rolf. Terpelo je vse vkup do ene, — po tem pa je bil — Festessen. Prišlo so k tej slovesnosti vseglave tukajšnjih uradov in mestni odbor in pleno; pri drugih priložnostih katoliške cerkve so pa tisti pregernjeni stoli le radi prazni! Res čuda, da se vse tuje tako visoko ceni, povzdiguje in podpira! —

V Ljubljani 29. septembra. (Četrta seja Matičinega odbora, drugi občni zbor slovenske Matice.) O četrtej seji Matičinega odbora Vam danes ne morem popolnoma poročevati, ker mi ni bilo mogoče, cele se udeležiti. Tedaj Vam hočem podati le nekoliko. Bila je 26. zvečer v mestni dvorani in udeležilo se je tudi mnogo vnanjih odbornikov, ki so prišli k občnemu zboru. Proti koncu bil je govor tudi o izdavanju šolskih knjig, kako da naj bi namreč Matica podpirala izdajo šolskih knjig. Popolnoma se skladamo z g. dr. Vošnjakom, kteri je rekel, da bi čisto šolskih knjig n. pr. latinskih čitank, ne dajala tiskati Matica za svoje ude, timveč da bi kupila le rokopise dotičnih knjig ter je shranila, dokler ne pride potreba, da se natisnejo. O tej zadevi prihodnjic kaj več. Med drugimi manj važnimi sklepi je sklenil tudi odbor po nasvetu g. prvosednika dr. Tomana, da se dovoli tajniku g. Lesarju, ki je brezplačno z gospodoma Marnom in Vavru-om skupaj prevzel tajništvo, darilo 150 glđ. za trud, kterega mu je delo prizadevalo. Akoravno priznamo, da je imel g. tajnik dosti dela, vendar mislimo, da matici v prid ne bode sprejemal tega darila in tako dosleden ostal svoji obljudi, da bode brezplačno prevzel to opravilo! Vsaj je to skorej enoglasna misel tukajšnjih udov.

O občnem zboru, kteri je bil drugi dan po tem, hočem danes tudi le bolj na kratko poročiti. Zbralo se je rodoljubov skupaj iz vseh pokrajin slovenskih dežel; vendar se nam je zdelo, da domačih ljubljanskih v primeri ni bilo toliko, kakor bi jih lahko bilo. To pa le zarad tega, ker se ni nič gledalo

Besednik.

Listi iz Kobarida.

A. Ž. 21. septembra.

(Kaj nam je bila posebnega letošnja vojska prinesla? — Pijemonteze, Hrvate in slavnega feldmaršala nadvojvoda Albrehta.)

Bilo je 27. julija zjutraj, ko pride par mož od Predilske posadke v Kobarid. Pravili so, kako je v beneškem št. Petru, kamor so bili po noči na pozvédbo šli. Videli so zastave in zastavice vihtrati iz gospôskih in kmetovskih oken. Vse je bilo praznično, kakor bi kakega zmagonosnega rešitelja pričakovali. Res so tudi že bili Pijemontezi v Čedadu. Kar dajo povelje Predilski povzvedniki Šenpetercem in celi okolici, naj se napravijo, da dostojno sprejmejo toliko tisoč avstrijskih vojakov, ki imajo priti iz Kobarida — in glej, na enkrat je zginila vsa prazničnost, skrile so se vse zastave in zastavice. Benečani in za njimi Pijemontezi so morda res mislili, da je pri Kobaridu, Bog vé, koliko vojaštva, saj so se precej potem ogleduhi prikazali, ali Kobaridci so vedeli, da nimajo nobenega vojaka

in da ga tudi tako hitro ne dobojo; zato je naglo vse prešinila misel: Nocoj ali jutri bomo imeli Pijemonteze. Strah je bil velik. Vsi so poskrivali svojo vrednino. Prejde noč. Pride dan 28. in 29. julija; vendar Pijemontezev le ni. Oznanjeno je bilo premirje do 2. avgusta zjutraj. Ker pa niso smeli oroženi Pijemontezi k nam priti, prišli so brez orožja. V pondeljek 30. julija pritirajo občinski stražarji dva Pijemonteza, prav za prav Neapolitanca, v Kobarid; bila sta dva lačna beguna. Po dobrem okrepčanju sta ju spremila dva oborožena stražarja k okrajnemu predstojništvu v Tomin. Drugi dan je bil enak dogodek. Tako so naši občinski stražarji začeli svoje opravilo. Zdeli so se „grenadirji“ proti laškim begunom. — Noč od 1. do 2. avgusta je bila zopet nekoliko nemirna. V Kobaridu ni bilo še nobenega vojaka; na meji so pa stali Pijemontezi. Na vse zgodaj, 2. avgusta, so bili že konje zasedli, da pridejo Sočo pogledat; kar jih ustavi podaljšano (do 10. avg.) premirje. Med tem premirjem nas pa obiščejo Hrvatje. Prišla je namreč 9. avgusta zjutraj iz Gorice brigada Wagner (t. j. Slunjski pa Ogulinski polk graničarjev blizo 7000 mož) ter je ostala pri nas do 12. avgusta. Ti dnevi so nam nepozabljivi. Tako živega gibanja ne pomnimo v naši fari. Vse hiše so bile polne

vojakov. Imeli so jih po 20, 30, 50, 100, 200—300. Šolsko poslopje je bila prava kosarna. Tudi g. župnik in njegov pomočnik sta se udeležila dobrega dela, dasiravno sta po postavi oprostena. Na tergu, po dvorih, po ulicah, povsod je mergolelo od vojakov in konj, pa vendar ni bilo nesreče. Da je marsikomu kaj zmanjkalo, ni noben čudež. Čudno se nam je le to zdelo, da niso o pravem času naznanili prihoda tolike množice. Saj bi poveljniki morali vedeti, da po vaséh ni kakor po mestih, kjer imajo vsega pri rokah. Mesarji in peki so bili precéj v zadregah; pervim je bilo težko za živino, drugim za moko. Tudi gostilnice (samo v Kobaridu jih je 14, pa 2 pivnici) so težko izhajale. Vse je hitelo donášati in dovážati iz bližnjih, neobloženih vasi. Tako so bili vendar naši Hrvatje postreženi — in prav zadovoljni. V zahvalo so nam popevali narodne pesmi ž njim navadno tužnostjo. Tudi obe bandi ste nas razveseljevale z godbo na tergu.

Kar narodnost zadene, spoznali smo tri reči: 1. da Graničarji, od najnižega do najvišega, ljubijo svojo narodnost. Radujejo se, ako nimajo častnika „švaba“; 2. da so naši ljudje hervaskega jezika hitro navadijo; in 3. da Graničarji ne pridevajo samostojnim besedam v 2. padežu množine niti končnice „ih“, niti končnice „ah“. Zato

na željo, ki se je izrekala že tudi v „Slovenec“, da naj bi bil namreč občni zbor na nedeljo. Ob 8. uri zjutraj zbrali so se vsi udje, ki so bili nazoči, v stolnej cerkvi pri slovesni maši in ob 9. uri v mestni dvorani. Prvosednik je pričel zbor s krepkim govorom, v katerem je pozdravljaj vse nazoče z gorko besedo.

Iz sporočil smo razvideli, da je Matica lepo napredovala, za kar gre hvala vsem, kateri so se trudili za njen razvitek. Naj omenim vrlega blagajnika g. dr. Zupanca, kateri je skozi in skozi brezplačno opravljaj svojo službo in osebno mnogo novih udov pridobil. Od lanskega občnega zbora do zdaj, to je od 11. maja 1865, pristopilo je 296 novih udov, namreč 45 ustanovnikov in 221 letnikov, tako da znaša število udov 1008; glavna knjiga pa kaže število 1028; nekaj jih je namreč pomrlo in odstopilo. Glavnina znaša čez 24.400 gld. v obligacijah in gotovem denarju. Preračun do 1. julija 1867 kaže, da ostane blizu 2000 gld. za izdavanje knjig, vendar so v tem znesku že zapopadene tudi tri knjige, ki so jih udje ravno dobili, s kakimi 700 gld. O prvej točki proračuna, namreč o tajnikovi plači, vnela se je živa razprava, ktere so se udeleževali gg. dekan Burger, Noli, Svetec, dr. Bleiweis, dr. Tónkli in prvosednik dr. Toman. Obširnejše jo popišem prihodnjic. Sukala se je okoli tega, ali ima po pravilih občni zbor pravico glasovati o tej zadevi ali ne. Prvosednik je, opiraje se na jasnost pravil, ktera mu pa na drugem mestu samemu niso dosti jasna bila — kakor je sam rekel — razločil, da to ne spada med pravice občnega zbora. S tem je bil pa zbor tudi končan, kajti posameznih nasvetov ni nikdo podajal. — Zvečer je bila beseda v čitalnici. Dr. Bleiweis kot prvosednik je z gorko besedo pozdravljaj goste in vršila se je potem priljubljena Ipavčeva spevoigra „Ptičnik“ tako gladko in izvrstno, kakor smo jo že trikrat slišali od naših vrljih igralcev. Gospodičina Tinica Pleiweisova pa se je odlikovala na glasoviru in spremljala tako izvrstno, da ji gre posebna pohvala. Po besedi smo se radovali do pozne noči, dokler niso začeli odhajati preljubi gostje.

Iz Ljubljane 30. septembra. (Razpisano mesto čitalničinega pevovodja; kaj mi želimo?) Ker je, kakor je „Slovenec“ že povedal, g. Fabjan, bivši pevovodja naš, za dobro spoznal, zapustiti to svoje mesto in se podal k voja-

kom ali prav za prav k deželnim strelcem, postalo je prazno to mesto ravno zdaj, ko bode pevovodja naj bolj treba. Ni se mogla ta stvar dalje odlašati in res je bilo sklenjeno v seji čitalničinega odbora, naj se razpiše konkurs za to službo. Ta se nam zdi tudi edino prava in najbolj pripravna pot, po ktere se take stvari dajo bolje rešiti, kakor pa pod roko. Služba je dobra, kajti gotova letna plača iznaša 600 gld., zraven katerih si pa najmanj da ravno toliko zaslužiti po privatnih lekcijah, katerih ni težavno si pridobiti; posebno za glasovir ni kaj preveč učiteljev tukaj in bi nekatere rodovine kaj vesele bile dobiti kacega domačega razumnega učitelja. Ni se nam tedaj bati, da se ne bi oglasili kompetenti, ako se le dostojno razglasi to naznanilo po časopisih. Se ve da bi nas najbolj veselilo, ako bi se oglasil za to službo kak sposoben domačin, kateri bi imel zraven potrebnih vednosti tudi pravo srce za razvitek našega petja. Kterikoli pa se oglasi, naj bode preverjen, da bode imel lepo polje, ako ga bode hotel obdelavati; ako se bode kolikaj hotel potruditi, imel bode ne samo mnogo hvale in slave, temuč tudi materijalno blagostanje brez velicega truda. Naša želja je tedaj edino le ta, da dobomo na to važno mesto moža, ki bode v vsakem oziru popolnoma sposoben za to, ki bode pospeševal po svoji moči našo reč na muzikalnem polju, z eno besedo moža, ki bode imel poleg svojih vednosti tudi pravi značaj, pravi temperament. Bog taj, da se nam spolnita naša želja!

Iz laškega trga na Štajerskem. 24. sept. t. l. (G. predstojnik †. — Vojaška slovesnost. — Učiteljska konferencija. — „Dobro jutro“ v Celji.) Naš okrajni predstojnik, g. Juri Wagner, sicer pošten in prijazen mož, toda trd nemškutar, kakor večidel vsi uradniki, peljal se je 6. septembra s svojima mlajšima sinoma v Trst za kratek čas; pa kmali ga popade huda kolera, in umrl je tamkaj 9. septembra ter zapusti žalostno suprugo in mnogo otrok. — Lepa vojaška slovesnost je bila 12. t. m. pri nas. F. M. L. Filipovič, prišedši iz Celja, delil je devet možem naših lovcev (11. batalijon) srebrne svetinje zaradi njih hrabrosti in izvrstnosti. Naši vojaci so tako sploh hrabri in junaški, toda kaj pomaga to, ker pravega poveljnika ali komandanta nimamo! — 20. septembra je bila konferencija učiteljev in kateketov Laške dekanije pri nas. Ker naš dekan še

zmiraj bolehajo, odločili so č. g. Jožefa Hašnika, slavnoznane župnika v Trebovljah, za prvosednika in voditelja te konferencije. Mnogo koristnih in važnih vprašanj se je bilo učiteljem v izdelovanju izročilo, in reči se mora, da so jih vsi izvrstno rešili. Vsi pričujoči so bili vneti za povzdigo ljudske šole, toda le na podlagi ljubega materskega, slovenskega jezika, ker ljudska šola nima nikdar namena, otroke v ptujih jezikih poučevati, ampak le v domačem jeziku jih izurjati in jim znanosti za prihodnje življenje potrebne priobčevati. G. prvosednik je vodil vse z znano bistroumnostjo ter je pričujočim veliko lepih svetov priporočal, kateri so bili od vseh z veseljem sprejeti. Po dokončanem dušnem delu veselilo se je pa tudi teló pri izvrstnem od g. dekana pripravljenem kosilu, pri katerem se je razum vsem pričujočim tudi napivalo narodnemu napredku slovenskih šol in vsem podpirateljem taistega — vse v milem slovenskem jeziku. — Snoči sem bil z nekaterimi Laščani v Celjski čitalnici, kjer se je prav izvrstno igrala znana slovenska igra „Dobro jutro!“ Se ni dolgo, kar je bil gledališčni oder povečan in sploh vsa čitalnična dvorana prav okusno popravljena, tako da se tukaj že večje igre dajo lahko igrati. Igralcev in igralk pa ima — hvala Bogu! — slavno Celje že tudi prav zelo izurjenih, tako da se vsaka igra zmiraj v splošno veselje in zadovoljnost poslušalcev dovrši. Tako tudi ta. Martina je g. Franc Kapus, tukajšnji trgovec in slavnoznani rodoljub, tako lepo in okusno igral, da bi ga na nobenem pravem gledališču boljše igranega videti ne mogli. Njegova okusna obleka, lepo govorjenje, in sploh vse obnašanje njegovo je bilo vse hvale vredno. Prav komično in veselo so se tudi drugi gospodje vedli, posebno g. Kreuzberger kot Grega in g. Kočevar mlajši kot Primož. G. Jeretin s svojim županom je veliko smeha izbudil. Vse je pa veselja in smeha hotelo popokati, ko je stopila stara Marijana na oder. Bila je tako opravljena po stari slovenski šegi in kregala se je tako dobro, da je bilo kaj. Cilika, ljubeznjiva kakor zmiraj, rešila je prav zvijsko in veselo svojo nalogo. Ravno tako nas je tudi prebrisana in zvitá Barbka vedela kratkočasiti in radovati. Igrale so te naloge, prvo in drugo ljubeznjivi Miheljakovi gospodičini, kateri ste nas že tolikokrat v čitalnici na odru razveseljevale, — in tretjo gospodičina Fonika Kočevarjeva, ki s svojim g. bratom vred kaže, da jo je narodni duh njega slavnega očeta, dr. Kočevar-ja, globoko prešnil in napolnil. Hvala tedaj sem vrlim igralcem! Ti, ljuba Čitalnica, pa nam kmali spet napravi enak vesel večer! Med čestitimi gosti je bil tudi pričujoč g. Janez Trdin, profesor na Reki, nam Slovincem posebno ljub in drag zavoljo svoje „Zgodovine Slovincov“, ktero tako radi prebiramo. Pa tudi veliko drugih duhovnih in posvetnih gospodov iz mesta in okolice je to veselico s svojo nazočnostjo počastilo.

Blizo Velenja v KO. (Razne novice). Letošnje deževje našo dolino kaj zelo nadleguje. Že jo je danes tretjebart letos voda prepljula, ker je Paka takó narastla, da je iz struge stopila, ter poljem in senošetim škodo dela.

Pričakovati imamo, da bodo skorej volitve za okrajna zastopništva, kakor se sliši že prihodnji mesec, ker z novim letom počnejo svojo delavnost. — Bog nas prekrižaj, kakšna bo zopet ta volitev! To bodo zopet rogovilili nemškutarski slavohlepneži, katerim je za ljudsko dobro toliko mar, kot za lanskí sneg! — Srčno bi bilo kmečkemu oddelku želeli, da spravi vsaj ta nekaj svojih mož, kakih domačinov vanj, kateri bodo kmetištvo in nja blagostan pred očmi in v skerbi imeli. Drugi bahači le preradi veliko kvantajo brez glave — pri čašici, pa malo marajo za jedro. — Pri tej priliki bi pa dokaj pomogla čitalnica, da bi se duh domači,

prosimo zagrebške učenjake, naj ne kazijo narodnega jezika s takimi, slovanski slogi protivnimi pokvekami! Učite se tudi kaj od Slovincov, ako nas zares ljubite!

V nedeljo 12. avgusta, ob osmih zjutraj začnejo Hrvatje odhajati proti Čedadu. Težko jim je bilo pri sercu. Marsikdo je zavpil izmed dolge rajde: Z Bogom, bračo mila!

Naša občinska straža jih je kake dve uri dalječ spremila. Kjer je soteska najoža in hrib nad cesto najstermejši, ustavi se cela brigada. Kaj bo? Na verhu je videti nekaj ljudi. Hitro spleza straža na goro pogledat, ali ni morda sovražnik kamenja napravil, da ga čez robove na vojake zvali? Strah je bil prazen. Straža da znamenje. Brigadir in spremstvo se zahvaluje. Brigada se dene v „marš“. Krasen pogled!

Dva dni potem, 14. avgusta, se pripelje iz Čedada slavni feldmaršal nadvojvoda Albreht v Kobarid. Prebivališče in kosilo (ali južino) je imel v g. Pagliaruzzi-jevi hiši. Pri tej priložnosti stopi naš rodoljubni župan g. Ant. Uršič z občinskim starešinstvom pred Njih c. k. visokost ter prosi, naj bi pri vredbi novih mejnikov ne padla naša dežela k Beneciji, naj bi nova meja ne šla po Soči, kakor Talijani govorijo, ker naše ljudstvo ne želi družega, kakor pri

Avstriji vedno ostati. — „Zelo me veseli Vaša vdanost do Njih Veličanstva cesarja. Povem Vam, srečnega se štejem, da Vas zamorem v tej zadevi potolažiti. Le povejte ljudstvu, da mu ni treba biti v strahu, ker se kaj tacega ne bo nikakor zgodilo“. Nekako tak odgovor je dal preslavni gospod feldmaršal. Zato mu je zbrana množica pri odhodu prav serčno večkratni „Živio!“ zagromela. Peljal se je odtod v Gorico. Bog ga ohrani mnogo let Avstriji v prid!

Hvala pa tudi županu in vsemu starašinstvu, da so naznanili najbolj gorečo željo svoje občine tako veljavnemu gospodu! Hvala jim, da so si zagotovili besedo (skorej bi rekel obljubo) tacega moža, ki zamore kaj dognati! Terdno, kakor skale naših hribov, stoji naše zaupanje v nadvojvodove besede, zlasti še zavoljo tega, ker nam je poslal po Teržaški namestniji prav lepo zahvalno pismo (prav tako, kakoršno je priobčil „Slovenec“ v dopisu iz Notranjskega l. 74.), v katerem obeta, da se bo tudi pri cesarju naše vdanosti in gostoljubnosti spomnil. Naj le Videmčani trobijo, da bo meja po Soči, mi zaupamo v obljube nadvojvoda Albrehta, čegar beseda more kaj ukazati!

(Konec pride.)

duh slovenski sejal in razširjal! — Nemci so imeli pred kratkim v Auseu narodno-politični shod. Zdaj pa ne slišimo nič tistega vikanja časnikarskega, kakor so ga nemškutarske reve zagnale, ko je bila govorica, da so se slovenski narodnjaci zbrali in pogovarjali v Celju. Tukaj vidimo dokaj jasno, kako po mačehovsko in enostransko nas Slovence imajo. Nemci slobodno blodijo od velike Nemčije, kvantajo in očkajo (liebäugeln) tje v nemško Meko, pruski Berlin, — Slovenci bi se pa še doma gibati ne smeli v nepremakljivi vdanosti, kajti koj se jim krive misli podrivajo. — Bog ne zadeni, da bi se kdo za kako literarno zvezo izvan avstrijskih Slovanov zmenil! — O ti šembrana ravnopravnost! Ti presneta nemška liberalnost! — Treba nam bo pri novih volitvah v deželni zbor več domačega, narodnega duha in zavesti; — Slovenci, ne pozabite na to! — Slovenski kmetje, ki ste se že domovine sčajmali, vi, vi bodite misionarji; dopovedite svojim rojakom kaj je pravo vsacega naroda! — Ako nas ravno kratko in krivovidni nemškutarčki gerdiijo, ne plašimo se! Pravica je večna, prej ali slej krivica pade! — Saj se bo menda tudi visoka vlada še spomnila, kateri možuni so 48. leta z orožjem dirjali, da so nemškim bratom Dunajčanom punt napraviti pomagali. Kteri narod pa je v taisti nezgodni dobi Habsburški rodovini zvest ostal in jo sveto spoštoval, branil in otel pogubi! Radi bi vedeli, kaj bi z uradnikom ali učiteljem v nemškem Ljubnem ali Hipolitu (St. Pölten) učinili, kateri bi nemškega jezika kar nič ne znal? — Reklo se je o svojem času, da imajo učitelji Celjske glavne šole v slovenščini skušnjo napraviti. K temu je bil tudi rok odločen. Kdo jih bo nek preskušal? Bo li to javna ali tajna skušnija?! — Ta čin je ministerski ukaz. Kako se bo ta ukaz spolnil?! — Če se en ukaz za drugim v eni reči tako v nemar pušča, kako se bo pokorščina in zvestoba odlikovala med podložnimi uradniki v drugej reči? Kdor v malem ni zvest, bo tudi javeljne v velikem! Kaj bi nek francoska, pruska ali ruska vlada pri takih prilikah storila?! Mi pričakujemo gotove, resne doveršitve v tej reči! — Slišali smo, da med drugimi nek učitelj v Celju očitno terdi, da se nikakor več noče slovenskega jezika učiti. Kaj ali ni to zoper visoki ministerski ukaz?! Pa tudi njegovi učenci „mit Vorzug“ — še proste nemške stave količkaj redno posloveniti ne znajo, ako ravno so slovenskega rodu; pravopisa pa tudi nič. Če kaj prestavljati misli, išče vsako besedo nasproti v slovarju in po takem nerazumno zmes skladi. To je res žalostno, da se sto in sto učencev potrebne znanosti ne priučijo zavoljo enega vmanjaha!

Kako bodo takošnji ljudje kedaj volje slovenščino gleštati! — „Wie die Alten sungen, so zwitschern die Jungen.“ — Proč s takimi nepokorneži! Tje na Nemško ž njimi! Naj gre vsak na svoj dom, od koder je prišel! — in dajte nam boljše moči, boljše učeničke domače, saj jih imamo! — Pri nas se mora v glavni šoli slovenščina vsaj z nemščino enako gleštati! Ne za las se ne sme zastavljati!

(Konec pride.)

Ptuje dežele.

Pruska. Zbor se je zdaj odložil do 12. novembra. Poslanci dasiravno v prejšnjih sejah toliko nasprotniki vlade, delali so jej zdaj kar po volji ter odobrili vse njene predloge zastran združenja premaganih držav, posojila itd. Ali ministri so neki tudi, razun da so se lepo in prijazno obnašali, še izdajali za dobro voljo posebej še 3 milijone tolarjev, da so tako namazana kolesa boljše tekla! Denar je bil in bode

zmiraj dobro mazilo! — Pri obravnava zastran posojila pa smo tudi zvedeli, kaj da pomenja ravno sklenjeni mir „na vedno večne čase“. Bismark je namreč očitno rekel, da ta mir ni nič gotovega, ker se je iz vladinih pisem prepričal, da se po sklenjenem miru ni povernil na Dunaju tudi tisti pomirljivi duh, ki so ga v Berlinu želeli in pričakovali. Finančni minister pa je zavpil: Imejte sablo v roci, v mošnji pa denar! — Naj bi se vendar naša vlada ne dala kako prekaniti in zaslepiti! Take besede so pač dosti jasne!

Sem in tje beremo dan na dan, da Bismark vedno bolj boleha, ker se je pri svojih opraviilih preveč napenjal in pretegnil. Ni čuda! Nek časnik imenuje g. pl. Savigny-a za naslednika.

Piše se, da so ljudje po združenih zdaj deržavah zelo nezadovoljni.

Italija. Kakor smo bili že zadnjič nekoliko naznanili, sklenil se je srečno avstrijsko-italijanski mir. Največ truda in sitnosti so prizadele finančne zadeve. „Debatte“ piše to le: „Finančno vprašanje med Avstrijo in Italijo se je 26. sept. srečno rešilo, in sicer tako le: 1.) Italija prevzame ves dolg, talijanski imenovani „Monte Veneto“ in 2.) da za beneški del deržavnega dolga od l. 1854 plača 35 milijonov gld. v srebru, zato pa ne da nikakoršne odškodnine za vojaško in bojno blago ali robo po terdnjavah, ki se ne more prenositi. O mejah med obema deržavama pa bode potem razpravljala posebna za to odločena komisija.“ — Po takem se imamo vendar nadjati, da se bode tudi kaj gledalo na tolikrat obznanjene želje Slovencev, ktere z nova vladi naši na serce polagamo, naj nam jih izpolni!

Kupčijska pogodba od l. 1851 obderži še eno leto svojo veljavnost, med tem časom pa se bodo posvetovali o potrebnih spremembah.

V Palermi in okolici njeni je punt zadušen, — pravijo pa nekteri, da je veliko vojakov (3000) v hribe pobegnilo in da bode armada dosti opraviti imela predno vse — v kozji rog vžene.

Turčija. Odtod se le toliko zve, da Turki sicer zmagujejo, ker jih je veliko več število nego Kretencev; vendar pa gotovega še ni nič. Pri vsem tem pa menimo, da ni dobro za Turke, ki pojdejo prej ali slej — rakom žvižgat. Le škoda takemu pod roke segati, ki ni več za nič! Iz tega stališča menda tudi že večidel vse vlade zdaj na Turško gledajo, ker se sliši, da je n. pr. Napoleon sicer zoper vsak punt, ali vendar ne več za vzdrževanje turške vlade po vsaki ceni. Od Rusov se tudi dobro ve, kaj bi radi. Menda so si tudi Angleži že nekaj premislili, — le od Avstrije kar nič ne slišimo, kaj da namerja. Čudno!

Francoska. Piše se, da Napoleon vedno bolj boleha in da bo javeljne kaj ž njim. Kaj pa potlej? Toliko reči je še zamotanih in nerešenih, ki bi jih treba bilo kmalo v kak red spraviti! Vemo sicer, kako se on vede, pa vendar ga je nekako povsod treba. Menda Napoleona tudi to hudo grize, ker je po vseh znamenjih mehikanskemu cesarstvu že odzvonilo in da se Maks še ta mesec verne v Evropo nazaj. Sic transit gloria mundi!

Razne novice.

*** Iz Ljubljane: Z veseljem smo opazili, da naše prizadeve in vabila slovenske Matici niso bila brez vsega vspeha. Kar smo izrekli kot našo željo, res se je izpolnilo. Število udov Matice je naraščalo zadnje dni tako hitro, da smo pri občnem zbo-

ru tisočino že prekoračili; bilo je namreč 1008 udov do istega dne! Le tako krepko naprej!

*** Z c. k. deželno generalkomando, ktera nas že skoraj zapusti, odide iz našega mesta 157 oficirjev in vojaških uradnikov. V materialnem oziru bode mestu to pač na škodo!

* Šole se bodo začele ne samo v Ljubljani, temuč tudi na gimnazijah v Novem mestu in v Kranju zaradi kolere iz zdravilstvenih vzrokov še le po vseh Svetih, to je 3. novembra.

*** Domačega polka Hohenlohe 3. batalijon je prišel te dni iz Laškega in ostane menda tukaj; mnogo vojakov je šlo že na dopust.

* Kakor naznanja zdravilstvena komisija v svojem poročilu od 29. septembra, zbolelo je do tega dne za kolero v Ljubljani 81 oseb, umrlo jih je 35, ozdravelo 18, bolnih je bilo ta dan še 28. Umrli so dozdej večidel le bolj priletni in revni, obnemogli ljudje za to boleznijo.

* Iz Frazcoskega se piše, da je tam letošnja letina kaj slaba, še slabša od l. 1816, skorej tako slaba, kot je bila l. 1791 in 1794.

* Na neapolitanskem vsučilišču je ustanovljena stolica za madjarski jezik. Čudno!

* V Parizu zidajo zdaj hišo, ki bo imela v vsem skupaj 11 podov ali nadstropij!

* Časniki naznanjajo, da so Turki na otoku Kandiji 500 žen in otrok pomorili. Potlej pa le zogovarjajte in branite Turčina!

* Šole na kmetijsko-gozdnarskem učilišču v Križevcih na Hervaškem se prično 16. t. m.

* „Pozoru“ se piše iz Reke, da, če bode vlada tudi znaprej še talijanski živelj proti hervaškemu in slovenskemu v Istri in Gorici kakor dozdej podpirala, ni dvombe, da bode že v malo letih Italija one dve zase zahtevala. Ravno to velja tudi o Dalmaciji, dasiravno je tamkaj hervaški živelj močnejši nego je v Istri ali na Goriškem slovenski. Na Dunaju tudi to kaj zelo dopada, da si deželni namestnik general Filipović vse narodne demonstracije za zedinjenje s trojedno kraljevino koj v začetku zadušiti prizadeva. — Za Boga, ali nam nista še zadosti Solferino in Kraljevi Gradec?

* Teržaški mestni gimnaziji, popolnemu torišču laškega življa, odvzela je vlada pravico, da ne sme več veljavnih spričeb izdajati in zrelotnih skušenj od l. 1866—67 naprej napravljati. Huda pa zaslužena kazen!

* Zdaj se vračajo spet na svoj dom dopustenci ali urlavbarji. O tej priložnosti pristavljamo prijazno opombico, naj bi se povsod na Slovenskem obnašali, kot se poštenim Slovincem spodobi, tor ne pačili lepega domačega jezika z nemško čobodro, ki nič ne velja in jim tudi nobene časti ne dela, da, še velika sramota je zanje, če s takim jezikom, ki ni ne nemšk ne slovensk, svojo vojaško slavo in imenitnost razodevajo. To ne gre nikakor več!

* V Berlinu so pri slovesni povračbi zmagonosnih pruskih vojščakov 40.000 vencev napravili!

Dunajska borsca 2. oktobra 1866.

5% metalike	62.—
5% nacional	67.55
1860 derž. posoj	80.50
Bankine akcije	723.—
Kreditne „	153.—
London	127.—
Novi zlati	6.07
Srebro	126.25